DOMSTOLENS DOM (sjätte avdelningen)
den 24 oktober 2002 *

I mål C-455/00,

Europeiska gemenskapernas kommission, företrädd av A. Aresu, i egenskap av ombud, med delgivningsadress i Luxemburg,

sökande,

mot

Republiken Italien, företrädd av U. Leanza, i egenskap av ombud, biträdd av D. Del Gaizo, avvocata dello Stato, med delgivningsadress i Luxemburg,

svarande,

* Rättegångsspråk: italienska.

angående en talan om fastställelse av att Republiken Italien har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 9.1—9.3 i rådets direktiv 90/270/EEG av den 29 maj 1990 om minimikrav för säkerhet och hälsa i arbete vid bildskärm (femte särdirektivet enligt artikel 16.1 i direktiv 89/391/EEG) (EGT L 156, s. 14; svensk specialutgåva, område 5, volym 4, s. 203), genom att

— inte garantera periodiska syn- och ögonundersökningar för arbetstagare som använder bildskärm i den mening som avses i artikel 2 c i nämnda direktiv,

— inte garantera en ytterligare synundersökning hos ögonläkare om resultaten av den periodiska undersökningen visar att det är nödvändigt, och

— inte fastställa på vilka villkor berörda arbetstagare skall tillhandahållas speciella synkorrigerande hjälpmedel som är lämpliga för arbetet,

meddelar

DOMSTOLEN (sjätte avdelningen)

sammansatt av ordföranden på andra avdelningen R. Schintgen, tillförordnad ordförande på sjätte avdelningen, samt domarna V. Skouris, F. Macken, N. Colneric (referent) och J.N. Cunha Rodrigues,

generaladvokat: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
justitiesekreterare: R. Grass,

med hänsyn till referentens rapport,

och efter att den 21 mars 2002 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Europeiska gemenskapernas kommission har, genom ansökan som inkom till domstolens kansli den 13 december 2000, med stöd av artikel 226 andra stycket EG väckt talan om fastställelse av att Republiken Italien har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 9.1—9.3 i rådets direktiv 90/270/EEG av den 29 maj 1990 om minimikrav för säkerhet och hälsa i arbete vid bildskärm (femte särdirektivet enligt artikel 16.1 i direktiv 89/391/EEG) (EGT L 156, s. 14; svensk specialutgåva, område 5, volym 4, s. 203), genom att

— inte garantera periodiska syn- och ögonundersökningar för arbetstagare som använder bildskärm i den mening som avses i artikel 2 c i nämnda direktiv,

— inte garantera en ytterligare synundersökning hos ögonläkare om resultaten av den periodiska undersökningen visar att det är nödvändigt,

— inte fastställa på vilka villkor berörda arbetstagare skall tillhandahållas speciella synkorrigerande hjälpmedel som är lämpliga för arbetet.

Tillämpliga bestämmelser

Gemenskapslagstiftning

2 I artikel 16.1 i rådets direktiv 89/391/EEG av den 12 juni 1989 om åtgärder för att främja förbättringar av arbetstagarnas säkerhet och hälsa i arbetet (EGT L 183, s. 1; svensk specialutgåva, område 5, volym 4, s. 146), föreskrivs att rådet "efter förslag från kommissionen med stöd av artikel 118a i fördraget skall... anta särdirektiv, bland annat på de områden som uppräknas i bilagan". I bilagan till direktiv 89/391 anges bland annat "[a]rbete vid bildskärm".

3 Artikel 9 i direktiv 90/270 som har rubriken "Skydd av arbetstagarnas ögon och syn" innehåller i punkterna 1—4 följande föreskrifter:

"1. Arbetstagarna skall ha rätt att få genomgå en lämplig ögon- och synundersökning som utförs av en person med tillräckliga kvalifikationer

— före bildskärmsarbetets början,

— med jämna mellanrum därefter, och

— i fall då de känner av synbesvär som kan vara förorsakade av bildskärmsarbete.

2. Arbetstagarna har rätt att få genomgå en synundersökning hos en ögonläkare om resultaten av den undersökning som avses i punkt 1 visar att det är nödvändigt.

3. Om resultaten av den undersökning som avses i punkt 1 eller av den undersökning som avses i punkt 2 visar att det är nödvändigt och om synkorrigerande hjälpmedel för normalt bruk inte kan användas, skall arbetstagarna få speciella synkorrigerande hjälpmedel som är lämpliga för arbetet.

4. Åtgärder som vidtas med stöd av denna artikel får under inga förhållanden medföra några extra kostnader för arbetstagarna."

Italiensk lagstiftning

4 Artikel 377 i dekret nr 547 av den 27 april 1955 av Republiken Italiens president (GURI nr 158 av den 12 juli 1955, ordinarie tillägg) (nedan kallat presidentdekret nr 547/55) har följande lydelse:

"Arbetsgivaren skall tillhandahålla arbetstagaren den personliga skyddsutrustning som är lämplig med hänsyn till de risker som är förknippade med dennes arbetsuppgifter."

5 I artikel 16.2 i lagdekret nr 626 av den 19 september 1994 om införlivande av direktiven 89/391/EEG, 89/654/EEG, 89/655/EEG, 89/656/EEG, 90/269/EEG, 90/270/EEG, 90/394/EEG och 90/679/EEG om förbättring av arbetstagarnas säkerhet och hälsa i arbetet (GURI nr 265 av den 12 november 1994, ordinarie tillägg nr 141), i dess lydelse enligt lagdekret nr 242 av den 19 mars 1996 (GURI nr 104 av den 6 maj 1996, ordinarie tillägg nr 75) (nedan kallat lagdekret nr 626/94), föreskrivs att behörig läkare skall genomföra läkarundersökningen vilken skall omfatta:

"a) undersökningar före arbetets början i syfte att fastställa avsaknaden av kontraindikationer mot det arbete som arbetstagaren skall utföra, så att arbetstagarens förmåga att utföra den specifika uppgift som anförtros denne kan bedömas,

b) periodiska undersökningar i syfte att kontrollera arbetstagarens hälsotillstånd och bedöma dennes förmåga att utföra den specifika uppgift som denne anförtrotts."

6 I artikel 41 i lagdekret nr 626/94, som ingår i avsnitt IV, vilket har rubriken "Användning av personlig skyddsutrustning", föreskrivs obligatorisk användning av personlig skyddsutrustning (nedan kallad PSU) "då riskerna inte kan undvikas eller minskas i tillräcklig utsträckning genom tekniska förebyggande skyddsåtgärder, genom kollektiva skyddsanordningar, genom åtgärder, metoder eller förfaranden för arbetsorganisation".

7 I artiklarna 43 och 44 i lagdekret nr 626/94, som likaledes ingår i avsnitt IV, föreskrivs följande:

"Artikel 43

Arbetsgivarens skyldigheter

1. Arbetsgivaren skall vid val av PSU

a) analysera och bedöma de risker som inte kan undvikas genom andra åtgärder,

b) fastställa den typ av PSU som är nödvändig med tanke på de risker som avses i led a), med beaktande av de eventuella andra risker som PSU i sig medför,

c) på grundval av de upplysningar som tillverkaren av PSU tillhandahåller samt de bruksanvisningar som avses i artikel 45, fastställa egenskaperna hos den PSU som finns tillgänglig på marknaden och jämföra dessa egenskaper med de krav som avses i led b),

d) ompröva sitt val vid väsentliga förändringar av de faktorer som ligger till grund för bedömningen.

2. Arbetsgivaren skall, likaledes på grundval av de bruksanvisningar som avses i artikel 45, fastställa hur en PSU skall användas, särskilt vad gäller användningstid, med beaktande av följande faktorer:

a) riskens omfattning,

b) den frekvens med vilken arbetstagaren utsätts för risken,

c) särdragen hos varje arbetstagares arbetsplats,

d) den skyddsnivå som PSU erbjuder.

3. Arbetsgivaren tillhandahåller arbetstagaren den PSU som motsvarar kraven i artikel 42 och det dekret som avses i artikel 45.2.

4. Arbetsgivaren skall

a) garantera att PSU fungerar och är hygienisk genom underhåll, nödvändiga reparationer och vid behov utbyte av utrustningen,

b) tillse att PSU endast används för avsedda ändamål utom undantagsvis under specifika omständigheter, i enlighet med tillverkarens föreskrifter,

c) tillhandahålla arbetstagarna begripliga instruktioner,

d) tillse att all PSU reserveras för personligt bruk och, för det fall omständigheterna nödvändiggör att flera personer använder samma PSU, vidta lämpliga åtgärder för att en sådan användning inte medför några risker för de olika användarnas hälsa och hygien,

e) informera arbetstagaren om de risker som denne skyddas mot genom PSU,

f) inom företaget eller produktionsenheten tillhandahålla lämplig information om all PSU,

g) anordna lämplig utbildning samt, vid behov, specifika praktiska kurser om den korrekta och praktiska användningen av PSU.

5. Praktiska kurser är under alla omständigheter nödvändiga beträffande

a) all PSU som enligt lagdekret nr 475 av den 4 december 1992 tillhör kategori tre,

b) hörselskyddsutrustning.

Artikel 44

Arbetstagarens skyldigheter

1. Arbetstagaren skall delta i den utbildning och de praktiska kurser som arbetsgivaren anordnar då detta anses nödvändigt enligt artikel 43.4 g och 43.5.

2. Arbetstagaren skall använda tillhandahållen PSU i enlighet med den information och utbildning som denne har fått samt i enlighet med de eventuella praktiska kurser som har anordnats.

3. Arbetstagaren skall

a) handha tillhandahållen PSU varsamt,

b) underlåta att på eget initiativ vidta förändringar i PSU.

4. Efter användning skall arbetstagaren iaktta befintliga föreskrifter för PSU:s återlämnande.

5. Arbetstagaren skall utan dröjsmål underrätta arbetsgivaren, överordnad eller annan ansvarig om varje brist eller felaktighet i PSU som ställts till dennes förfogande."

8 Artikel 55 i lagdekret nr 626/94 som ingår i avsnitt VI, vilket har rubriken "Arbete vid bildskärm", har följande lydelse:

"Hälsokontroll

1. Arbetstagaren skall, innan denne placeras att utföra de uppgifter som avses i detta avsnitt, genomgå en läkarundersökning för att upptäcka eventuella strukturella avvikelser, samt en ögon- och synundersökning som utförs av behörig läkare. Om resultaten av läkarundersökningen föranleder detta skall arbetstagaren genomgå ytterligare undersökningar av en specialist.

2. Mot bakgrund av resultaten av de undersökningar som avses i första punkten skall arbetstagaren hänföras till en av följande två kategorier:

a) lämplig, med eller utan ordination,

b) olämplig.

3. Den arbetstagare som hänförs till kategorin 'lämplig med ordination' samt den som har fyllt 45 år, skall genomgå läkarkontroller minst vartannat år.

4. Arbetstagaren skall på egen begäran genomgå en synundersökning hos ögonläkare när denne misstänker en förändring i synförmågan, som bekräftats av behörig läkare.

5. Kostnaderna för speciella synkorrigerande hjälpmedel som är lämpliga för arbetet skall åligga arbetsgivaren."

Det administrativa förfarandet

9 Kommissionen ansåg att artikel 9.1—9.3 i direktiv 90/270 inte hade införlivats på ett korrekt sätt med italiensk rätt och inledde därför ett fördragsbrotts-

förfarande enligt artikel 226 första stycket EG. Sedan Republiken Italien beretts tillfälle att yttra sig sände kommissionen den 9 juli 1999 ett motiverat yttrande och uppmanade denna medlemsstat att inom två månader från delgivningen vidta nödvändiga åtgärder för att rätta sig efter detta.

10 Kommissionen erhöll inte något svar på det motiverade yttrandet och väckte därför förevarande talan.

Talan

11 Republiken Italien har i sitt svaromål informerat domstolen om att artikel 55.3 och 55.4 i lagdekret nr 626/94 har ersatts av en ny artikel 55.3, 55.3a, 55.3b och 55.4, genom lag nr 422 av den 29 december 2000 om bestämmelser för fullgörandet av de skyldigheter som följer av Italiens tillhörighet till Europeiska gemenskaperna — gemenskapslag 2000 (GURI nr 16 av den 20 januari 2000, ordinarie tillägg nr 14) (nedan kallad lag nr 422/2000).

12 Efter att ha granskat dessa nationella införlivandebestämmelser underrättade kommissionen genom sin replik domstolen om att den frånföll två grunder samt återkallade sitt yrkande i motsvarande utsträckning.

13 Kommissionen har genom sin kvarstående grund hävdat att Republiken Italien har åsidosatt artikel 9.3 i direktiv 90/270 genom att inte fastställa under vilka omständigheter berörda arbetstagare skall tillhandahållas speciella synkorrigerande hjälpmedel med hänsyn till deras arbetsuppgifter.

Parternas argument

14 Kommissionen har gjort gällande att artikel 55 i lagdekret nr 626/94 inte innehåller någon bestämmelse genom vilken arbetstagarna uttryckligen tillförsäkras rätten att få "speciella synkorrigerande hjälpmedel som är lämpliga för arbetet" då detta efter undersökning visar sig nödvändigt och då synkorrigerande hjälpmedel för vanligt bruk inte kan användas. Rätten att få sådana hjälpmedel borde i sammanhang som rör arbetarnas säkerhet och hälsa tydligt anges. Den italienska lagstiftningen är däremot tvetydig och oklar.

15 Det anges endast i artikel 55.5 i lagdekret nr 626/94 att "[k]ostnader för speciella synkorrigerande hjälpmedel som är lämpliga för arbetet åligger arbetsgivaren", vilket är tydligt men inte tillräckligt för att fastställa det "villkor som ligger till grund" för arbetstagarens rätt till sådana hjälpmedel.

16 Enligt den italienska regeringen följer arbetsgivarens skyldighet att tillhandahålla arbetstagaren lämpligt personligt skyddsmaterial av avsnitt IV i lagdekret nr 626/94. Arbetsgivaren är, enligt artiklarna 41, 43 och 44 i detta dekret jämförda med artikel 55 i samma dekret i dess lydelse enligt lag nr 422/2000, skyldig att tillhandahålla arbetstagaren de synkorrigerande hjälpmedel som behörig läkare kan ordinera inom ramen för en förebyggande eller periodisk undersökning.

17 Den italienska regeringen har vidare anfört att denna skyldighet redan föreskrevs i den nationella rättsordningen genom artikel 377 i presidentdekret nr 547/55.

18 Kommissionen har genmält att Italien uppenbart sammanblandar "speciella synkorrigerande hjälpmedel" som föreskrivs i direktiv 90/270 vid arbete vid bildskärm med "personlig skyddsutrustning" om vilken bestämmelser finns i rådets direktiv 89/656/EEG av den 30 november 1989 om minimikrav för säkerhet och hälsa vid arbetstagares användning av personlig skyddsutrustning på arbetsplatsen (tredje särdirektivet enligt artikel 16.1 i direktiv 89/391/EEG) (EGT L 393, s. 18; svensk specialutgåva, område 5, volym 4, s. 187).

19 Den italienska regeringen har i sin duplik vidhållit att artikel 9.3 i direktiv 90/270 korrekt har införlivats genom de ändringar som gjorts i artikel 55 i lagdekret nr 626/94 genom lag nr 422/2000. Den italienska regeringen har anfört att enligt den allmänna principen om logisk och systematisk lagtolkning, vilken innebär att innebörden och syftet med bestämmelserna i en enda lagtext — och *a fortiori* i en enda artikel liksom i förevarande mål — inte kan härledas endast ur ett studium av dessa enskilda bestämmelser utan framkommer vid en tolkning mot bakgrund av andra bestämmelser, skall föreskrifterna i artikel 55.3, 55.3a, 55.3b och 55.4 i lagdekret nr 626/94 i dess lydelse enligt lag nr 422/2000 tolkas med beaktande av såväl artikel 55.1, 55.2 och 55.5 som artikel 16 i nämnda lagdekret, till vilken hänvisning även görs i artikel 55.3.

20 I dessa bestämmelser föreskrivs både att en arbetstagare har rätt att få speciella synkorrigerande hjälpmedel om behörig läkare ordinerar sådana efter undersökning av specialister och att kostnaderna för sådana hjälpmedel åligger arbetsgivaren.

Domstolens bedömning

21 Det skall för det första erinras om att förekomsten av ett fördragsbrott enligt fast rättspraxis skall bedömas mot bakgrund av den situation som rådde i medlemsstaten vid utgången av den frist som har angivits i det motiverade yttrandet, och domstolen skall inte beakta senare förändringar (se särskilt dom av den 30 januari 2002 i mål C-103/00, kommissionen mot Grekland, REG 2002, s. I-1147, punkt 23, och av den 30 maj 2002 i mål C-323/01, kommissionen mot Italien, REG 2002, s. I-4711, punkt 8).

22 I det aktuella fallet antogs lag nr 422/2000 av den 29 december 2000 mer än ett år efter utgången av den tvåmånadersfrist som angivits i det motiverade yttrandet av den 9 juli 1999. Domstolen kan följaktligen inte beakta de ändringar i den italienska rättsordningen som följer av nämnda lag inom ramen för prövningen av denna fördragsbrottstalan.

23 Det skall för det andra även påpekas att det, i fråga om införlivandet av ett direktiv med en medlemsstats rättsordning, är nödvändigt att bestämmelserna i den nationella rättsordningen säkerställer att direktivet faktiskt tillämpas fullt ut, att den rättsliga situation som följer av dessa bestämmelser är tillräckligt klar och precis samt att de personer som berörs ges möjlighet att få full kännedom om sina rättigheter och, i förekommande fall, ges möjlighet att göra dem gällande vid de nationella domstolarna (se, särskilt, dom av den 23 mars 1995 i mål C-365/93, kommissionen mot Grekland, REG 1995, s. I-499, punkt 9, och av den 10 maj 2001 i mål C-144/99, kommissionen mot Nederländerna, REG 2001, s. I-3541, punkt 17).

24 Det skall mot bakgrund av dessa omständigheter prövas huruvida den italienska lagstiftning som gällde vid utgången av den frist som fastställts i det motiverade yttrandet uppfyllde direktivets krav.

25 Av denna prövning framgår att det inte i de bestämmelser i presidentdekret nr 547/55 och i lagdekret nr 626/94, som den italienska regeringen har åberopat, på ett tillräckligt klart och precist sätt föreskrivs att arbetstagarna skall få speciella synkorrigerande hjälpmedel som är lämpliga för arbetet, om resultaten av en ögon-och synundersökning eller, då det är nödvändigt, en undersökning av ögonläkare visar att det är nödvändigt och om synkorrigerande hjälpmedel för vanligt bruk inte kan användas.

26 Det är riktigt att kostnaderna för speciella synkorrigerande hjälpmedel enligt artikel 55.5 i lagdekret nr 626/94 skall åligga arbetsgivaren. Genom denna bestämmelse införlivas emellertid endast artikel 9.4 i direktiv 90/270 med italiensk rätt. Den innebär inte i sig att artikel 9.3 i nämnda direktiv införlivas, eftersom den inte innehåller någon bestämmelse, i enlighet med direktivets krav, om att arbetstagarna har rätt till speciella synkorrigerande hjälpmedel om resultaten av ögon- och synundersökningar eller av undersökningar hos ögonläkare visar att det är nödvändigt.

27 Någon annan tolkning av artikel 55 i lagdekret nr 626/94 jämförd med artikel 16 i samma dekret är inte möjlig.

28 Vad gäller den italienska regeringens argument att artikel 55 i lagdekret nr 626/94 skall tolkas mot bakgrund av artikel 41 och följande artiklar i samma dekret, är det tillräckligt att konstatera att de "speciella synkorrigerande hjälpmedel" som avses i artikel 9.3 i direktiv 90/270 syftar till att reparera redan uppkomna skador medan den "personliga skyddsutrustning" som avses i dessa artiklar är ägnad att förebygga sådana skador.

29 Den italienska regeringens argument att den skyldighet som följer av artikel 9.3 i direktiv 90/270 redan föreskrevs i den nationella rättsordningen genom artikel 377 i presidentdekret nr 547/55 kan inte heller godtas. Den personliga skyddsutrustning som avses i denna bestämmelse är likaledes endast ägnad att förebygga risker.

30 Mot bakgrund av det ovan anförda skall det fastställas att Republiken Italien har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 9.3 i direktiv 90/270 genom att inte fastställa på vilka villkor berörda arbetstagare skall tillhandahållas speciella synkorrigerande hjälpmedel som är lämpliga för arbetet.

Rättegångskostnader

31 Enligt artikel 69.2 i rättegångsreglerna skall tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats.

32 Kommissionen har yrkat att Republiken Italien skall förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna. Eftersom Republiken Italien har tappat målet, skall kommissionens yrkande bifallas.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN (sjätte avdelningen)

följande dom:

1) **Republiken Italien har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 9.3 i rådets direktiv 90/270/EEG av den 29 maj 1990 om minimikrav för säkerhet och hälsa i arbete vid bildskärm (femte särdirektivet enligt artikel 16.1 i direktiv 89/391/EEG), genom att inte fastställa på vilka villkor berörda arbetstagare skall tillhandahållas speciella synkorrigerande hjälpmedel som är lämpliga för arbetet.**

2) **Republiken Italien skall ersätta rättegångskostnaderna.**

Schintgen Skouris Macken

Colneric Cunha Rodrigues

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 24 oktober 2002.

R. Grass J.-P. Puissochet

Justitiesekreterare Ordförande på sjätte avdelningen